

В. Віфлянець

СЕКЦІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ РОЗПОЧИНАЄ РОБОТУ

Наприкінці минулого, 2010 року у складі відділення філософії і суспільствознавства Малої академії наук України (МАНУ) розпочала свою роботу нова окрема секція — філософії та соціології. Таким чином, Мала академія розширила свою структуру, а учні старших класів отримали можливість більш цільової підготовки до подальшого навчання у вищих закладах освіти, а головне — можливість займатися на початковому рівні науковою роботою в улюбленій сфері.

Робота цієї секції має певні особливості, пов'язані з тим, що ані філософію, ані соціологію у середніх школах традиційно не викладають. Щоправда, в цьому сенсі дана секція не є унікальною. Адже робота секцій археології, етнології, геології та багатьох інших також не може безпосередньо спиратися на викладання відповідних шкільних курсів. Річ у тому, що один із головних принципів роботи МАН — залучення шкільної молоді до реальних, актуальних наукових проектів і розвідок. Тому в плані структурної організації МАН намагається якомога точніше наблизитись до Національної академії наук України.

Основна діяльність секції Малої академії полягає у плануванні й організації наукових досліджень найбільш здібних до цього старшокласників. У результаті учні готують до конкурсу-захисту, який проходить у три етапи, наукову роботу. За змістом і формою робота має у загальних рисах відповідати вимогам ВАК України. Звісно, від школярів не вимагають повноцінного дослідження на рівні кандидатських і докторських дисертацій (наприклад, необхідний обсяг тексту роботи значно менший —

приблизно 30 сторінок), але головна умова — науковість роботи — зберігається і для учнів шкіл.

Умовами конкурсу передбачено також написання контрольної роботи із профільної дисципліни, яка є шкільним предметом. Такою дисципліною для секції філософії та соціології є історія. Звичайно, можна піддати сумніву обґрунтованість вибору історії як профільного предмета для майбутніх філософів і соціологів. Можливо, найближчою до філософії науковою галуззю є мовознавство. Можливо, в майбутньому філософи МАН писатимуть контрольну роботу з мови та літератури. Утім, необхідність глибоких знань із світової та вітчизняної історії, принаймні в межах шкільної програми, для майбутніх філософів і соціологів є безсумнівною. В цілому ж необхідність написання контрольної роботи зумовлено тією обставиною, що призери третього етапу конкурсу отримують додаткові бали до результатів незалежного зовнішнього оцінювання, які згодом враховують при вступі до вишів, не кажучи вже про те, що контрольна у поєднанні із захистом наукового проекту вможливує об'єктивніше визначення переможців.

Велику роль в організації роботи секцій МАН відіграють наукові й педагогічні керівники учнів. Здебільшого керівництво науковим пошуком учнів здійснюють викладачі університетів, вчителі середніх закладів освіти та вчені НАН України. За даними офіційного сайту МАН, у рамках Малої академії з дітьми працюють 4329 наукових керівників та педагогів (з-поміж них 1000 — кандидати наук і понад 200 — доктори)¹.

Конкурсний відбір наукових робіт здійснюється, як зазначалося, у три етапи: районний, обласний і всеукраїнський. Цього року учні старших класів вперше спробували свої сили у написанні робіт із філософії та соціології. І хоча конкурсних робіт було небагато і на другому, і на третьому етапах, журі із відзначило їхню актуальність і загальне зацікавлення учнів проблемами суспільного і світоглядного характеру.

Ще одна особливість роботи секції філософії та соціології пов'язана із специфікою предмета гуманітарних досліджень, його теоретичною навантаженістю. Так, науковий пошук у галузі філософії передбачає опрацювання чималих текстових обсягів, одне знайомство з якими вимагає від дослідника неабияких інтелектуальних зусиль. Постає закономірне питання: а чи під силу сучасному українському старшокласнику написання наукової роботи із філософії? Практика першого року роботи секції дає підстави для ствердної відповіді.

Звичайно, наукове дослідження у галузях філософії та соціології потребує наявності в автора окрім належних здібностей та поінформованості ще й певного життєвого досвіду, якого у школяра ще не надто багато. Утім, головне завдання МАН — це все ж таки не отримання наукової розробки як готового результату, а спрямування і науково-педагогічна підтримка найкращих задумів щодо самореалізації здібної учнівської молоді як майбутніх науковців. Ще одне з важливих завдань секцій Малої академії — популяризація серед учнів старших класів і шкільних педагогів наукових знань із відповідної

¹ <http://man.gov.ua/faq.php>

наукової сфери, ознайомлення з актуальним станом наукових напрацювань. Реалізація цього завдання вимагає тісної співпраці науковців і педагогів, що беруть участь у всіх формах науково-освітнього процесу, передусім — шкільних вчителів, працівників Малої академії та учених із науково-дослідних установ.

Слід також зазначити, що перший рік роботи секції філософії та соціології МАН виявив певні можливості для поліпшення навчального процесу та організації конкурсу-захисту учнівських робіт. Невелика кількість робіт, поданих на другий етап конкурсу до Київського відділення МАН і на третій (всеукраїнський) етап, навряд чи свідчить про відсутність зацікавлення філософією з боку старшокласників або про брак науковців, які захотіли б ними опікуватися. Радше ця ситуація стала наслідком недостатньої поінформованості шкільних учителів щодо діяльності секції та МАН в цілому.

Слушно пропозицію висловив Тарас Лютий, старший співробітник відділу

філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, який був головою журі на захисті конкурсних робіт секції філософії та соціології Київського відділення. Ідеться про те, що було б непогано, якби учні подавали анотації до своїх робіт. Формально це відповідало б авторефератам дисертацій і на практиці полегшило б ознайомлення з роботами членів журі.

Принагідно хочу висловити подяку співробітникам Інституту філософії НАН України А. Єрмоленку, С. Йосипенку, В. Нечипоренку, Т. Лютому, О. Ярошу, які утворили основу журі другого етапу Київського відділення секції та всеукраїнського етапу конкурсу-захисту учнівських робіт. Окремо висловлю вдячність директору Інституту філософії академіку М. Поповичу за люб'язно надану можливість провести у стінах Інституту церемонію нагородження переможців другого етапу конкурсу в секції філософії і соціології та секції релігієзнавства. Сподіваймося на плідну співпрацю і в подальшому.